

Tentokrát do Afriky

OTEČ ZDENĚK DRŠTKA

Kdysi dávno jsem vám, vážení a milí čtenáři, slíbil výpravu do tří důležitých měst křesťanského starověku. Už jsme navštívili Antiochii – můžeme ji pokládat za „metropoli Asie“ nebo „hlavní město Východu“. Tentokrát zamíříme na jih, do Afriky, konkrétně do Egypta.

Na pobřeží Středoziemního moře, asi 200 km severozápadně od dnešního egyptského hlavního města Káhiry, zde dosud najdeme město jménem Alexandrie. Založil je (jako mnohá další města téhož jména) slavný starořecký dobyvatel Alexandr Makedonský. Alexandrie se stala metropolí egyptské říše a jedním z největších a nejdůležitějších měst antického světa. Egypt byl ve své době největším vývozcem obilí, jakousi „obilnicí Říma“, proto byla Alexandrie velice významným obchodním centrem. A vzhledem ke své úžasné knihovně nejen obchodním, ale i vědeckým.

Alexandrijského vědeckého zájmu využívala i církev. Bylo zvykem, že to byl právě alexandrijský patriarcha, kdo určoval termín Velikonoc. Ty, jak víme, připadají na první neděli po prvním jarním úplňku. Alexandrijský patriarcha si tedy nechal vypočítat jarní rovnodennost a první úplňk po ní, výsledné datum oznámil římskému biskupovi (tedy papeži), a ten je pak rozeslal všem ostatním biskupům.

Alexandrie byla místem vícejazyčným, mnohonárodním – mohli bychom říci „kosmopolitním“. Kromě původního egyptského jazyka zde zaznívala především řečtina, hlavní dorozumivací jazyk východního Středomoří, ovšem sídlila zde i nezanedbatelná židovská menšina. Právě ve zdejší židovské komunitě vzniklo během 3.–2. století před Kristem nesmírně důležité dílo: překlad Starého zákona do řečtiny. Podle legendy na něm pracoval

valo sedmdesát židovských mudrců, proto se pro něj vžilo označení Septuaginta, což znamená latinsky právě „Sedmdesát“.

Čím je pro nás tento překlad?

Něčím nesmírně důležitým. Septuaginta (a někdy se pro ni používá jako zkratka římská číslice LXX) byla Svatým písmem první křesťanské generace. V dobách před vznikem novozákonních textů (tedy před 2. polovinou 1. křesťanského století) se křesťané jako k sepsanému Božímu slovu obraceli právě k tomuto překladu. A najdeme-li např. v evangeliích starozákonní citáty, zjistíme, že je evangelisté převzali právě ze Septuaginty.

Víte nejspíše, že v hebrejském textu Písma se vyskytuje zápis nevýslovného Božího jména JHVH. Židé je z úcty nečetli nahlas; nahrazovali je jinými hebrejskými výrazy,

např. slovy znamenajícími „Pán“, „Panovník“ apod. Septuaginta tento postup přijímá; Boží jméno přepisuje řeckým slovem Kyrios – Pán. A protože ze Septuaginty vycházeli i sv. Cyril s Metodějem, využili jako opis Božího jména staroslověnský výraz pro Pána: Gospod, Gospodin – dnes píšeme Hospodin.

Septuaginta také obsahovala některé biblické knihy, jejichž kompletní hebrejský originál se nám nedochoval, nebo které dokonce vznikly původně v řečtině. Na rozdíl od jiných křesťanských církví používá tyto knihy katolická církev jako plnohodnotnou součást Písma. Díky tomu můžeme slyšet i při bohoslužbách např. čtení z knihy Moudrosti, ze Sírachovce apod.

Alexandrie křesťanská

Ještě je třeba zmínit velice významnou postavu, kterou byl Filón Alexandrijský. Tento židovský myslitel a autor mnoha teologických a filosofických spisů byl Ježíšovým vrstevníkem, byť se s ním nejspíše osobně nesešel. Stal se však velkou inspirací pro další generace křesťanských autorů. Dost možná právě Filón byl podnětem k tomu, že apoštol Jan začal své evangelium slovem „Slovo“, totiž řecky Logos.

Filón se také stal průkopníkem výkladu a chápání Písma, kterému dnes říkáme „alegorický“. Znamená to, že v biblických textech – zvláště v příbězích z dávnověku – nehledáme především historický či přírodovědný popis událostí, ale mnohem spíše podobnosti o tajemstvích víry, tajemství života Boha a člověka, která se nám Bůh rozhodl sdělit obrazným způsobem.

V Alexandrii, jak jsme si řekli, záhy začala působit teologická škola, která původně vznikla proto, aby připravovala katechumeny na křest. Právě pro alexandrijskou školu je typický alegorický přístup – snaha pronikat hlouběji pod povrch textů a událostí s velkou citlivostí pro tajemství. A jak se tato typicky alexandrijská teologie projevila v liturgii? To si povíme příště!

BOŽÍ INFLUENCER

TEXT ZBYNĚK PAVENSKÝ
KRESBA CZINA

CELÝ ŽIVOT MĚL CARLO ZVLÁŠTNÍ STAROST O CHUDÉ A OPUŠTĚNÉ. UVĚDOMOVAL SI, ŽE SLUŽBOU TĚM NEJMENŠÍM SLOUŽÍ JEŽÍŠI KRISTU.

POKRAČOVÁNÍ PŘÍŠTĚ

Foto: Givaga, Romolo Tavani - Adobe stock